DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

ICTERO

QVAM

IN REGIA FRIDERICIANA

GRATIOSÆ FACVLTATIS MEDICÆ

CONSENSV

PRÆSIDE

IO. HENRICO SCHVLZE

MEDICINÆ DOCTORE EIVSDEMQVE VT ET PHILOSOPHIÆ ELOQVENTIÆ ET ANTIQVITATVM PROFESSORE PVBLICO ORDINARIO ACADEMIÆ CÆSAREÆ NATVRÆ CVRIOSORVM VT ET REGIÆ SCIENTIARVM SOCIETATIS BEROLINENSIS SODALE

PRO GRADV DOCTORIS

SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS AC PRIVILEGIIS MORE MAIORVM SOLEMNI OBTINENDIS

a. d. XVIII. Octobris cIↃ IↃcc xxxII.

PVBLICÆ VENTILATIONI SVBMITTET

SALOMON CELLARIVS

STREHLA-MISNICVS.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ

Typis IO. CHRISTIANI HILLIGERI, Acad. Typogr.

Q. B. F. Q. V.

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA.

DE

ICTERO.

§. I.

QVem morbum Græci *icterum* vocarunt, is Romano ore *arquatus* dicitur, itemque *aurigo*. Non raro *regium* vocari *morbum* videas. Quanquam vero nominum ampliſſima inueſtigatio minimum fructum arti adfert, dandum tamen conſuetudini aliquid videtur. Icterum ab oculis viuerræ, quam Græci ἰκτῖδα vocant, quique auri colorem præ ſe ferunt, AETIVS *lib. X. cap. 17.* denominatum exiſtimat. Qui ab ictero aue, quam PLINIVS *hiſt. natur. lib. XXX. cap. 11.* galgulum Latine vocari putat, nomen deduxere, ad id forte reſpexerunt, quod, eodem teſte, id malum ſanetur aue illa ſpectata, quæ vero mortem ſanationis mercedem reportare hinc perhibetur. *Regius* hic *morbus* dicitur, Q. SER. SAMMONICO auctore,

Molliter hic quoniam celſa curatur in aula:

quod CORNELIVS CELSVS illuſtrat *libr. III. cap. 23.* qui curando præcipit *lecto & conclaui cultiore vti, ludis, laſciuia, aliis, per quæ mens exhilaratur: ob quæ regius morbus*

dictus videtur. Aliam cauſam PLINIVS *H. N. XXII. 24.* affert: *Varro regium cognominatum morbum arquatum tradit, quoniam mulſo curetur:* cuius ætiologiæ rationem non video, neque valde requirere eam cupio. *Auriginem* haud dubito dictam hinc fuiſſe, quoniam corpus flauedine auri æmula tinctum & ſuffuſum apparet. Malunt quidam *auruginem* ſcribere; & forte hoc melius eſt, ſed illud hodie vſitatius. *Arquatus* morbus, quaſi *arcuatus*, NONIO auctore nomen accepit *quod arcus* (ſcilicet cœleſtis) *ſit concolor de virore, vel quod ita ſtringat corpora, vt in arcum ducat:* quam etymologiam auctori ſuo grammatico relinquimus. Qui morbo hoc laborant, icterici, auruginoſi, arcuati, arquati audiunt: felle ſuffuſos PLINIVS *XXI. 20.* eleganter dixit: & TERTVLLIANVS: *qui redundantia fellis auruginant.*

§. II.

Enimuero ſatis iam multum dediſſe nominum enucleationi videmur: ad ipſum nunc morbum propius accedamus. Hunc definimus totius corporis cachexiam, quæ partibus ſolidis, præcipue ſuperficiei corporis, vel fœdam & ingratam flauedinem, vel obſoletum liuorem inducit, eodemque de humorum vitalium, ſeorſim vero bilis, tam in craſi, quam motu, vitiis, indicium facit, variisque actionum læſionibus coniuncta eſt. Genus morbi, ETTMVLLERVM ſequuti, ſtatuimus cachexiam. Hanc autem ſchola medica vocat ſolidarum corporis partium deprauationem, quæ cum fluidis mutuas rationes habet: ſic vt harum corruptio illarum vitio producatur & foueatur; & viciſſim illarum labes harum ſuſtentetur & augeſcat deprauatione. Differt autem a cachexia ſeroſa, eo potiſſimum, quod hic bilis vitioſa indoles manifeſtis

ſignis

ſignis in oculos incurrit: illic lymphæ mucidæ & inertis vitium flaccida, molli & pallida inflatione ſemet prodit.

§. III.

Differentias icteri multas medici annotarunt. Artis noſtræ præcipuus auctor HIPPOCRATES tribus locis, ſi recte memini, deſcribit aliquem *acutum*, qui intra quatuordecim dies enecare hominem ſoleat, niſi natura, medicinis adiuta, morbo ſuperior euadat. Vide *de dieb. iudicat.* §. VII. & *de morbis* III. §. XII. quibus locis eadem, totidemque verbis, traduntur: adde autem *de intern. affect.* §. XXXVIII. vbi eiusdem rei aliquanto clarior expoſitio legitur. Aeſtate hic maxime corripit, bile commota. Color totus malicorii ſpeciem refert, & eſt vehementer cum virore pallidus, quemadmodum lacerti cum virore pallidiores. Et oculi pallidi fiunt: in capite ſub pilis velut cortex ſubeſt; & rigor ac febris corripit. Vrina pallida mingitur, & craſſum ſubpallidum, aut velut eruum fulvum, in ipſa ſubſidet. Mane, quamdiu ieiunus eſt, ad cor & viſcera exſugitur. Si quis ægrotum erigat, alloquatur aut interroget, ægre fert & anxius fit. Quandoque etiam ſtragula habere non ſuſtinet, ſed mordetur ac raditur. Excrementa cum pallore albicant & male olent. *Acuto* huic, quem & *icterum æſtiuum* vocare liceret, mox ſubiicit alium *de intern. affection.* §. XXXVIIII. quem *acutum hyemalem* dicere poterimus. Corripit enim tempore hyemali, ex ebrietate & frigore. Incipit autem primum rigor inuadere, poſtea etiam febris detinet. Liuidum eſt corpus & ſubdurum. Et venæ per corpus diſtentæ ſunt, pallidæ: maiores autem & craſſiores ſunt, quam prius: & aliæ venæ ſubnigriores diſtentæ ſunt. Et ſi quis aliquam ipſarum ſecet, ſanguis effluet pallidus, ſi pallidæ ſunt

venæ: ſi vero nigræ fuerint, niger ſanguis effluet. Veſtes præ pruritu non ſuſtinet, genua præ debilitate labaſcunt, ſitit vehementer. Hic morbus, ſi non primis diebus emendetur malum, & ad octauum aut nonum diem duret, valde intenditur, dolor magis premit, exſurgere ægrotus non valet, & plerique hoc tempore ſtatim pereunt: facile degenerat in diuturnum & grauem. Statim ſubiungemus *icterum hyemalem alterum*, quem *album* appellare haud incongruum puto. Fit enim, auctore Hippocrate, *l. c.* §. XLI. a pituita, hyeme autem maxime corripit: & color ægroti eſt albus: pectus pituita oppletur, ſaliua copioſe exſpuitur, & quum exſcreat ægrotus, ſingultus ipſi oboritur. Album lotium ac craſſum mingitur, & in eo ſubſidet velut farina. Aliquando etiam febris debilis & horror tenuis accedit. Ceterum haud lethalis eſt hic morbus & breui ſanatur, ſi iisdem medicamentis & auxiliis, quibus in prioribus opus eſt, mature ſuccurratur. Quin *icteros* etiam *auctumnales* & *vernales*, ſed pauciſſimis, & tamquam per tranſennam, oſtendit potius, quam deſcribit libro *de humorib.* §. *VII.*

§. IV.

Præter modo adductas icteri ſpecies idem HIPPOCRATES *c. l.* §. XL. porro deſcribit alium *icterum popularem*, quem ſic appellatum dicit, eo, quod omni tempore corripit. Fit autem a repletione maxime ac ebrietate: & poſtquam riguerit, ſtatim ſane corpus immutatur & pallidum fit, & oculi pallidi valde ſunt: & ſub pilos ac ſub vngues morbus procedit; & rigor ac febris debilis tenet. Corpus debile eſt: caput dolet: pallidum ac craſſum mingitur. Hic morbus prioribus minus lethalis eſt, & curatus breui ſanatur. Commemorat etiam *icterum nigrum*

grum

grum de morbis II. §. XXXV. in quo color fit niger circa faciem & palpebras: & oculi cum virore pallidi, itemque lingua inferne, & venæ ſub lingua craſſæ ac nigræ: & eſt homo ſine febre, ac mingit vrinam craſſam, bilioſam. Cui ſubiungit aliam ſpeciem, qua febris corripit debilis, & grauitas caput tenet, & quibusdam ſane febres ceſſant. Æger vero fit cum virore pallidus, & maxime oculi, & debilis eſt & corporis impotentia adeſt, & vrinam craſſam, cum virore pallidam, emittit. Denique *icterum criticum* laudat *de victu acut.* §. *XLIV.* & *de indicat* §. *III.* & *IV.* Tandem *voluuli* etiam *arcuati* nomen occurrit *de intern. affectionibus* §. *XLVIII.* qui Græce εἰλεὸς ἰκτερώδης vocatur. Tota eius deſcriptio nihil habet, quod voluulo, qui hodie in ſcholis notus eſt, conueniat, omninoque ſiſtit ictericam cachexiam cum ſcorbuto mixtam: quemadmodum & ille voluulus, quem antecedente paragrapho recenſet, ictero albo per omnia ſimilis eſt: prorſus vt alterutrum ſtatuere opus ſit, quod vel εἰλεοῦ nomen ibi in mendo iaceat, vel quod auctor illius libri εἰλεὸν alio ſignificatu latiori accipiat: prius etiam ANVTIO FOESIO in *oeconomia Hippocr.* placuiſſe video: ad poſterius autem ſtatuendum ob multas cauſas, quas his locus non capit, magis inclinatum me ſentio.

§. V.

Vidimus differentias icteri, quas HIPPOCRATES annotauit; quas ſi non omnes æque in noſtris ſcriptoribus enarratas inuenimus, magnopere mirari non oportet, quum clima, & vitæ genus, multum variare ſoleant, & pro eo etiam diuerſiſſimi morbi naſcantur. Noſtrates auctores icterum flauum & nigrum fere ſolos deſcribunt. Album ETTMVLLERVS *Operum Tom. II. Part. I. pag. 442.*

in titulo articuli quarti ponit: ſed in ipſa tractatione omnino omittit: quod nec valde miror, quum ad cachexiam, vel chloroſin, totus referri poſſe viſus fuerit. Hippocratis autem temporibus cachexia, nunc abunde decantata, omnino ignorabatur, nec morborum catalogo inſertum hoc nomen, per ſe ſatis generale, reperitur: mihi ſaltem non ſuccurrit vllus locus, quo legatur; quum oppoſitum eius, τὴν εὐεξίην ſatis obuiam habeamus. Vellem vir doctiſſimus DAN. CLERICVS, qui *hiſt. medic. P. I. lib. III. cap. 8.* in indice morborum Hippocrati notorum, cachexiam etiam ponit, locum indicaſſet, vbi eam legerit.

§. VI.

Porro diſtingui hic morbus ſolet, vt alius ſit *idiopathicus*, qui per ſe, non immediate prægreſſo alio morbo, exortus eſt: alius *ſymptomaticus*, qui iecinoris aut lienis vitio, ſiue inflammata ſint hæc viſcera, ſiue indurata aut ſpaſmo conſtricta, innititur. De *critico* iam diximus: ille febribus, bilioſis quondam dictis, iuſto tempore, ſubito ſuperveniens ſalutis ſpem facit: minus autem legitimis diebus emicans, periculum denunciat; de quo multa & anceps eſt diſputatio veterum & neotericorum: quam ſi quis vno quaſi obtutu arbitrari cupit, legat MARCELLI DONATI de *med. hiſt. mirab. lib. I. cap. 9.* Ab hoc autem probe diſtinguendus eſt ille, qui febribus quibusdam malignis epidemiis, quando acuta eorum indoles elangueſcit, & faciem chronicam induunt, ſuperuenit; ſatis diu durabilis, & quibusdam tota ſua vita deinceps inhæreſcens: de quo LANCISIVS in aureo tractatu *de noxiis palud. effluuiis* notatu digna habet. Datur etiam *epidemius*, magis vel minus grauis: itemque *connatus*: de quo KERKRINGIVS *Spicileg. anatom. obſ. 17.* teſtimonii loco ſiſtit nuper

natum

natum fœtum, cuius non ſanguinea tantum vaſa fel continebant, verum etiam oſſa inſtar ceræ citrinæ flaueſcebant: erat autem is a matre icterica in lucem editus. Icterus etiam ab ictero gradu differt: ſunt in quibus tantum ſuperficies & albuginea oculi tunica flauedinem oſtendit: dantur vero, qui, cum morbo diutius conflictati, fuſcam nigredinem aut obſoletum virorem præ ſe ferunt: quorum oſſa tota flauedine imbuta ſunt, vt vix vlla arte dealbari poſſint ex talibus parata ſceleta. Tandem etiam *malignus* icterus paſſim commemoratur, a cauſa virulenta, vt viperarum, aranearum aut canis rabidi morſu, veneniſque intus ſumtis.

§. VII.

Hiſtoriam morbi paucis complectemur. Nulli ætati vel ſexui peculiaris eſt, ſed omnibus ex æquo imminet. Quibusdam tacite quaſi ſubrepit, nullamque adeo notabilem moleſtiam infert: ſolaque externi habitus auruginoſa defœdatione cognoſcitur: quod fere in epidemio accidit. Aliis ingruit cum horrore & inſigni laſſitudine, quam mox comitatur, aut non tardo pede ſubſequitur, ſenſus quidam ſubitæ violentæ ſtricturæ præcordiorum, aut ſaltem tenſionis ac preſſionis, tanquam intus graue pondus incumberet. Mox anguſtia illa inualeſcens reſpirationem difficilem reddit, vnde decubitus plerisque moleſtus eſt; & inceſſus, ob citam laſſitudinem & reſpirandi maiorem difficultatem, odioſus. Succedit animi torpor, hebetudo & faſtidium: in ſomnum procliuitas magna, qui tamen raro quietus eſt & continuus; cuius interruptionis crebræ cauſa fere eſt, quod, quam primum incaleſcunt, totum corpus prurigine quadam exagitatur admodum toediosa. Alui haud conſtans & perpetua eſt

ratio.

ratio. Aliquibus bilioſa fluit: aliis albicantia, aut pallentia cruda ſubuiſcoſa, deiicit: rurſusque ſunt alii, qui dura & alba, non ſine difficultate, excludunt. Vrina ſaturate rubra eſt, &, quando in vitro agitatur, flauedinem quaſi croceam lateribus adhæreſcentem oſtendit: quæ eadem lintea, quæ immiſſa ſunt, ſatis conſpicue tingit: nonnunquam prope nigreſcit. Multis ſaliua, notabili amaritie imbuta, ſaporem aſſumtorum corrumpit. Ceterum flauedo, quæ ſe initio plerumque ſincera oſtendit, cute magis relaxata, temporis progreſſu, ſæpe inalbeſcit, tandemque pallide viret. Peculiariter illud obſeruandum eſt, quod corpus raro & ægerrime ſudet. Multi ſine febre manifeſta hæc patiuntur: non paucis obſcura & lenta febris adeſt: vtique illis, qui febres malignas epidemias aut dyſenterias effugerunt & non ſatis fideliter percurati ſunt: quorum ſtatus vtique periculoſus eſt, quum fere hectici moriantur.

§. VIII.

Hac ſymptomatum ſyndrome iam notata, ſignis huius morbi late adducendis nihil opus eſt. Progredimur itaque ad ſcrutinium cauſarum, a quibus tam grauis & varius morbus enaſcitur, & ſuſtentatur. Si ab HELMONTIO, & ſequacibus, diſcedimus, reliqua omnis ſchola medica bilem hic vno ore accuſat, quamuis in culpa, quam ſuſtinet, explicanda haud omnes conueniunt. Helmontium tantiſper differemus, donec vetuſtiores patres artis & antiſtites abſoluamus. HIPPOCRATES quidem magis in obſeruando ſedulus, quam in ratiocinando & hypotheſibus fabricandis ambitioſus, nullo, qui ſuccurrat, loco ample de cauſis huius affectus diſſerit, & vnico tantum, quem §. 3. laudauimus, bilis commotæ mentio-

tionem facit. Ipſum longo ordine inſequuti quaternario aſſumto elementorum totidem reſpondentes in corpore animalium humores vitales effinxerunt, iisque omnium, quæ recte vel praue in corpore fiunt, cauſas aſſignauerunt, deque iis ampliſſime philoſophati ſunt. Hi icterum flauum a flaua bile, nigrum a nigra, ſeu melancholia, deriuabant, & iecur ac lienem, tamquam officinas, quibus hi humores ſani gignantur, morboſi hoſpitentur, ſimul accuſabant. Summa doctrinæ veteris illuc redit, vt vel bilis copioſior in calido nimium iecore oriatur, quam cyſtis fellea capere poſſit, vnde eadem redundans in corpus vndiquaque erumpat; ſanguinique vel ſero remixta in extimam corporis partem feratur, eamque inficiat: vel meatus ad veſiculam fellis tendentes quouiscunque modo obſtruantur: vel denique viſceris inflammati incendio maxima ſanguinis pars in bilem vertatur, & per totum vndiquaque corpus diſtribuatur. Atque hunc fere in modum de ictero philoſophantur omnes inde a GALENI temporibus, per ſæcula Arabico-ſcholaſtica, ad patrum vsque ætatem: multaque de facultatibus ſecretrice, attractrice, retentrice, expultrice vario modo læſis, viſcerumque intemperie, magna ſubtilitate diſputant.

§. IX.

HELMONTIVS tandem exortus, quum humorum quaternarium multo molimine impugnaſſet, & de bile euiciſſet, quod ſit humor vitalis, magnis vſibus deſtinatus, maleque pro nudo excremento inutili habeatur: ſingulari capite tractatus ſui, qui *ſcholarum humoriſt. paſſ. deceptio* inſcribitur, icteri naturam exponere aggreſſus eſt. Negat autem illud flauum, quod auruginoſos inficit, bilem eſſe:

habetque pro excremento ſecundæ coctionis, quod præpoſtero ordine in venas abripiatur, cui ſe iungat peculiare aliquod venenum, ſiue ab extra adueniens, ſiue in corpore enatum, poſtquam naturæ ordines, primæ coctionis vitio, turbari cœperunt. Cauſſam itaque icteri efficientem ſtatuit venenoſum fermentum, toto genere præter naturale, quod pylorum tam male afficiat, vt concoctio & digeſtio inde peruertantur; cuiusque quaſi nidus inter pylorum & duodeni finem ſit poſitus. Quam concinne ſolideque hæc dicta ſint, iam non quærimus: nunc modo FRANC. DE LE BOE SYLVIVM, qui Helmontii huius longe plurima dogmata, aliis tantum verbis & phraſibus, deſcribit, audiemus. Hic vero in eo totus eſt, vt doceat in ictero bilis non tam motum, quam potius craſin, vitiari, vt ſanguini non intime, ſed ſuperficiarie tantum, miſceatur. Id autem accidere, quando ſal bilis lixiuum, quod ſupponit, vel nimis obtuſum eſt, vel vltra modum acre & volatile, vt vel prorſus nullam cum ſucco pancreatico fermentationem ſubeat, vel acido eius multum præualeat. Ceterum non omnino excludit motus etiam vitia: ſed ita frigide ea admittit, vt facile appareat, quod non nimis multum ipſis tribuat. Videtur autem eo potiſſimum niti, quia icterici viſi ſunt, in quorum cadaueribus diſſectis viæ, per quas bilis ad duodenum, tam a iecinore, quam e cyſtide confluit, ſatis liberæ fuerunt: rurſusque alii, quibus tota cyſtis lapidibus repleta erat, quum ab arquato tamen immunes manſerint.

§. X.

Vt itaque diiudicare liceat, quis veriſſimam icteri cauſſam attulerit, conſiderare debemus aliqua phœnomena

na corporum ictero laborantium : vt ex effectibus morbi cauſæ veram indolem aſſequamur. Primo videbimus, qualis ſit eo morbo affectorum ſanguis, aut quale id, quod ſanguinis vices præſtat? HOLLERIVS teſtatur cuidam nobili, morbo regio correpto, fuiſſe ſanguinem detractum, ad octo fere vaſcula, iteratis vicibus: *ſanguinem totum & ſpuma & conſiſtentia flauum fuiſſe*. THEODOR. KERCKRINGIVS *Spicileg. obſeru. anat. obſ. LVII.* breuem hanc, ſed neruoſam, adfert hiſtoriam: Mater ictero laborans, octauo grauidationis menſe peperit mortuum fœtum, puerum quidem, ſed ita flauum, vt e cera confectus puer, non partus humanus videretur. Eum poteſtatis meæ factum ſeco: *pro ſanguine humorem fellis inſtar flauum reperio*, eumque diligenter lagena exceptum ſeruo. SCHENCKIVS *obſeru. medicinal. Lib. III. p. m. 465.* de quodam auruginoſo, cui ex vena ſecta *ſanguis totus luteus* effluebat, teſtimonium ex BRASSAVOLO affert: & THEOD. ZWINGERVS *theatr. prax. med. P. II. p. 3.* teſtatur in ictericis quandoque ne guttulam quidem vnicam rubicundi floridique cruoris deprehendi, quod aliquoties, non ſine ſtupore viderit, dum ſanguinem, per venæ ſectionem curioſitatis gratia emiſſum, *flauæ iumentorum vrinæ ſimilem* obſeruauit. Immo, *in femina quadam*, inquit, *ſumme icterica conſpeximus ſanguinem & vrinam, quam craſſam emiſit, ſibi inuicem ſimillima fuiſſe: poſt quindecim vero dies, quibus icterus integre propemodum diſcuſſus fuit, ſanguinem ad aliquot vncias extractum maxime rubicundum ac floridum exſtitiſſe.* Quid? quod ipſemet HIPPOCRATES, loco quem §. III. laudauimus, idem teſtatur: *ſi quis aliquam venarum ſecet, ſanguis effluet pallidus*, αἷμα ὠχρὸν.

 §. XI.

§. XI.

Satis, credo equidem, teſtatum hæc faciunt, quod icterici ſanguinem in vaſis incluſum gerant, qui a ſanguinis legitima indole tantum diſtat, vt vix nomen ſuum tueri poſſit. Si itaque cognouerimus vnde fiat, vt ſanguis tantopere a natura deſciſcat: & quid incommodi ab huiusmodi latice in totum corpus redundet, parum forte a ſolida & ſufficiente theoria icteri pathologica aberimus. Vt vero primæ quæſtioni ſatisfaciamus, ex phyſiologiæ principiis repetendum eſt, quod ſanguis laudabilis fiat ex bono chylo: chylus autem ſit lac aliquod, aut, ſi mauis, emulſio, multorum humorum vitalium ope ex aſſumtorum partibus reſolubilibus, ſalinis, gelatinoſis, pinguibus, rite inter ſe mixtis, emergens: qui, ſic conſtitutus, ſponte quaſi ſua ad induendam rubedinem procliuis eſt: ſed eo magis in illam tranſit, quando ſanguini iam affuſus, vna cum illo in corde & pulmonibus intime ſubigitur, & per vaſa ſanguifera totum corpus longe lateque permeat. Dixi chylum ſponte ſua ad rubedinem vergere: quod videre licet, ſi quis canem bene paſtum, iuſtoque tempore enecatum, ſectioni ſubiicit. Vaſa chylifera tunc omnia albiſſima apparent, ciſterna etiam lumbaris & ductus thoracicus lacteo humore turgent. Si poſt horas aliquot ad examen earundem partium redieris, manifeſtus iam erit color roſeus, quem illo tempore ſponte contraxit: quod experimentum ſæpius repetitum, eodem ſemper modo ſucceſſit.

§. XII.

Requirirur autem, quod modo diximus, ſi laudabilis chylus albus fieri debet, vt partes omnes illum conſtituen-

tuentes rite mixtæ inter ſe coeant; ſeorſim vero vt pinguia aquoſis amico iungantur vinculo. Huius autem amicitiæ interpretem eſſe bilem, idque illius primarium eſſe officium, multa & luculenta argumenta probant. Potiſſimum eſt, quod a natura eius petitur, qua vitello ouorum, aut ſaponi, in ſoluendis pinguibus ac reſinoſis, paria facit: ſic vt ope eius cum aqueis perfecte vniantur. Deinde autopſia docet, quod chylifera vaſa, id eſt lacteum illum ſuccum ducentia, nullibi conſpiciantur, niſi infra illum canalis inteſtinorum locum, vbi in homine bilis & ſuccus pancreaticus communi oſtio influunt, & chymo a ventriculo dimiſſo admiſcentur. Idem in canibus, quoties libet, obſeruare licet: modo illud rite attendatur, quod in hoc animalium genere vas aliquod ſatis magnum, ab ipſo loco, quo bilis infunditur, exortum, ad ſuperiorem duodeni regionem reflexum, excurrat. Quum vero ventriculo commiſſa, inque eo digerenda aſſumta, ſaliuam, variosque alios ſuccos, admixtos iam habeant, & lymphaticorum ductuum ope iam aliqua lymphæ ſub forma hinc dimittantur; chyliferum vero vas omnino nullum a ventriculo deducatur: facile apparet debere aliquid in duodeni parte ſuperiori admiſceri, quod ad lacteam illam emulſionem ex aſſumtis parandam ſit neceſſarium. Scio quidem a GLISSONIO ſcribi, quod WHARTONVS ſibi venas lacteas, a ventriculi fundo excurrentes, oſtenderit: ſed nihil ad excuſandum vtriusque errorem mitius dici poteſt, quam quod ipſis vas lymphaticum ſpecie lactei impoſuerit; quum cetera omnino conueniant, & non niſi illo vno diſtinguantur, quod chylifera certo tempore lacteum humorem continent. Tandem etiam hunc indi-

catum bilis vſum in coniungendis pinguibus & aquoſis, ſicque chylum laudabilem proferendo, maxime comprobat luculentus fructus bili in hac parte analogorum, de quibus nunc nondum eſſe dicendi locum video. Merito igitur concludimus, quod ad laudabilem chylum album, qui idoneus ſit mutationi in purpuram ſanguineam, requiratur concurſus bilis recte conſtitutæ, in canalis inteſtinalis principio admiſcendæ: eaque ſi deſit, de chylificatione, mox etiam ſanguificatione proba deſperandum eſſe.

§. XIII.

Quid autem de ſanguine, in quem loco legitimi chyli imperfectus & minus elaboratus influit, ſperandum ſit, aut potius, quæ noxæ in totum hinc corpus redundaturæ ſint, age nunc diſpiciamus. Proximum quidem eſt, vt ſanguis fiat non-ſanguis, hoc eſt, vt globuli reſplendentes rubri, qui toti maſſæ colorem largiuntur, ſucceſſiue detriti in ſerum fatiſcant; nullisque nouis ſuccedentibus globulis albis, qui purpurei fieri poſſint, tota tandem quantitas humorum ſeroſa fiat. Dicat aliquis, quid inde mali? quum non purpurea ſanguinis portio nutriat, ſed alimentum corpori ſuſtentando neceſſarium ſero innatet. De diis poetæ fabulati ſunt, quod ſanguinem album habeant, non purpureum: ſcriptoresque idonei memorant homines fuiſſe, qui, loco purpurei ſanguinis, inſtar lactis album aliquamdiu circumtulerunt, ignari totius rei forte manſuri, niſi chirurgo venas ſecandas præbuiſſent. Mulier iſta, de qua ex KERCKRINGIO retuliſti, icterica, non ſolum ipſa vixit & nutrita eſt: ſed filium etiam concepit, & ad octauum vsque menſem geſtauit. Sed bona verba, quæſo! Non viuere, ſed valere, vita eſt. Non nutriri tantum

tantum corpus debet, ſed laudabili nutrimento; quale quum non haberet, quod fœtui ſuo afferretur, infelix mater icterica fructum ventris ſui peſſum dedit. Quod ſanguinem lacteum aliqui habuerunt, ſine adeo magno valetudinis incommodo, altioris res eſt indaginis: & quamquam ille non eſt naturæ inſtituto conformis, neque tamen vsque adeo multum inde recedere videtur, facileque ad rubedinem reducitur. In eo autem tam albus, quam rubicundus ſanguis conueniunt, quod vtrobique adſunt ſphærulæ tenues ſero innatantes: quarum inſignis hic vſus eſt, vt mutuo ad ſeipſos, & vaſorum latera, perpetuo attritu calorem vitalem intendant & conſervent, & vt ſecretionum, in organis a natura conſtitutis, debitum ſucceſſum moderentur, finesque quaſi ponant ſanguinis viarum, & ſeri ſiue nutritii ſiue excrementitii itineris: quæ quidem doctrina amplior eſt, quam vt hoc loco plene illam ediſſerere liceat. Quo ſuppoſito patet & conſequitur fieri non poſſe, quin, vbicunque illi globuli omnino deſunt, aut non debita quantitate adſunt, calor vitalis ſenſim decreſcat, ſecretionum autem legitimus ſucceſſus imminuatur, tandemque aboleatur: ex quo cachexiam conſeqi neceſſarium eſt.

§. XIV.

Patet, ni fallor, ex adductis, quantas partes in chylificatione primum turbanda, deinde vero ſanguificatione peruertenda & abolenda, bilis abſentiæ tribuere debeamus, reſpectu tantum habito ad vſum illius primarium, qui eſt pinguia aquoſis intime permiſcere. Quumque omnes illas noxas in ictericis manifeſte deprehendamus, nullo quidem pacto dubitandum eſt, quod bilis, motu

ſuo

ſuo peccans, id eſt, non legitimo tempore ac quantitate duodeno infuſa, icterum in fieri, vt ſcholæ loquuntur, producat & in eſſe conſeruet. Vbi duo adhuc attendenda video, ſcilicet quum duplex ſit bilis, hepatica altera, tenuis, diluta & fere inſipida; altera cyſtica, quæ craſſior & amariſſima eſt: multum differre morboſos effectus, pro eo ac vel illa, vel hæc, affluxu ſuo prohibetur: vel omnino vtriuſque beneficio naturæ carendum eſt. Deinde quum plures ſint bilis vtilitates, præter primariam, de qua hactenus ſola loquuti ſumus, nunc etiam prouenientia ab illorum vſuum ceſſatione incommoda paucis conſideranda eſſe. Has inter eminet virtus aſſumta & in ventriculo digeſta vlterius attenuandi & fluxiliora reddendi: deinde vero etiam inteſtinales fibras ad vegetiorem motum periſtalticum excitandi. Vtriuſque virtutis abſentiam auruginoſi luunt, dum excrementa plerumque pauca & ſubuiſcoſa, idque paulatim, & crebro ad deſidendum progeſtu, teſte LOMMIO, ſecedunt; aliis autem aluus laxior, pallida, interdum etiam lienterica, excludit. Et viſcoſitas illa quidem de incidentis & mucoſitatem reſoluentis abſentia abunde teſtatur: quam cum ſiccitate coniungi tunc exiſtimo, ſi ægrotus potu ſufficiente non vtatur, quod perſæpe fit in illis, qui cereuiſiæ potui antea adſueuerunt, cuius ſpecialem auerſationem in ictericis notauit ETTMVLLERVS *l. c.* Cur autem deiectiones plerumque albeant, cauſam potiſſimam exiſtimo, quia, quod adſumtis ineſt pingue maxima ſui parte remanſit cum fæcibus: quoniam deficiente medio coniunctiuo aqueis non fuit permixtum, vt chyliferorum vaſorum radices ſubire poſſet.

§. XV.

§. XV.

Diſpiciemus nunc de cauſis iſtis, quæ efficere poſſunt vt bilis influxus ad inteſtinum duodenum vel omnino ſuſpendatur, vel admodum parce & impedite fiat. Illarum maxime familiaris eſt ſpaſmodica ſtrictura tunicæ illius admodum nerueæ, quæ arteriam hepaticam, venam portæ & poros bilarios, tandem in ductum hepaticum coeuntes, in iecinoris parte concaua circumdat & ad exiliſſimas vsque ramificationes comitatur. Nomen capſulæ Gliſſonianæ illa gerit, & in bilis ſecretione maiores partes ſuſtinet, quam hic locus exponere permittit. Monuiſſe ſufficiat, quod ab iracundia profundiore, præſertim ſuppreſſa, mœroreque coniuncto, ſed diſſimulando, itemque in febrium tertianarum popularium initiis, quum aer cauſtica ſalina impuritate repletus eſt, vt & a draſticis vomitoriis & venenis, ſpaſmodica ſtrictura, ventriculi orificio ſiniſtro primum inſidens, mox ad plexum hepaticum propagetur, quin non raro plures in abdomine plexus corripiat. Hoc autem facto vel feroces vomitus, vel alui fluxus bilioſi conſequuntur, ſub quibus quicquid vel in ductibus vel cyſtide affuerat bilis, eiicitur. Quod ſi iam permanet ſtrictura illa, & nec ſponte ſua reſoluitur, nec medicinarum antiſpaſmodicarum virtute emendatur; nulla in conſtrictis venæ portæ & ductuum biliariorum extremitatibus fieri poteſt bilis ſecretio. Illud vero, quod in ſanguine iam erat bilioſum, & quod ab inteſtinis, durante hoc ſtatu bile perfuſis, in vaſa chylifera penetrauit, in ſanguine neceſſario manet, dumque omne corpus perfluit, auruginem in partibus, quas exſangues vocare ſolemus, conſpicuam breui tempore producit. Finem tali

aurugini facit ſtricturæ, quam accuſauimus, remotio & emendatio; quam conſequuti vix aliis indigemus remediis: ſi vero eam non conſequamur, cachexia lentis gradibus ſubrepit & confirmatur. Atque hoc pacto intelligendum eſt, quod ſcholæ dicunt de bilis regurgitatione ad ſanguinem, hincque ad cutim translatione critica: quumque illa per ſe nullam cum reditu ſanitatis connexionem habeat; neque mirum videri debet, quod veterum hinc deſumta præſagia infirmiſſimo ſtare talo obſeruantur, & toties totiesque euentu ipſo refutata ſunt. Diutius perſiſtente hac ſpaſmodica ſtrictura hepatis cauæ partes indurantur & ſcirrheſcunt, aliquando abſceſſus oriuntur: cuius generis multa exempla, in cadaueribus poſt mortem inciſis obſeruata, apud anatomiæ practicæ ſcriptores proſtant. Talia deſideranti vnus THEOPH. BONETVS in *ſepulchreto tom. II. pag. 321. ſeqq.* abunde ſatisfaciet.

§. XVI.

Ex modo adductis patebit ortus icteri a bilis vitio, quod in motu eius potiſſimum conſiſtit. Progredimur nunc ad exponendum de origine eius paulatina, quando craſis bilis primum deprauata eſt. Et quamquam non leuis eſt ſuſpicio, quod nec ipſum hoc craſeos vitium ſine motus aliqua irregularitate ſubnaſci potuerit: illa tamen magis ſanguinis, ex quo ſecernitur, reſpectu, quam ſecretæ iam bilis intuitu, ſpectatur. Huc autem refero illos ægrotos, quorum aut cyſtis lapidibus repleta eſt, aut ductus & pori materia tartarea obducti & obſtipati ſunt. Horum complures quidem ab anatomicis poſt mortem demum tales inuenti ſunt, quum viuorum color nihil aurugi-

ruginoſum præ ſe tuliſſet: quæ res aliquos permouit vt calculos cyſtidi incluſos arquati morbi cauſam eſſe negarent: at vero longe plures ſunt, qui ictero diu vexati, tandemque exſtincti, non aliam cauſam requirentibus anatomicis oſtenderunt. Scilicet intelligi poteſt, quod multi cum calculo veſicæ felleæ, immo cum numero pluribus, ſatis quiete viuant, quamdiu illi loco ſe ſuo continent; vt & cum tartareis concrementis latera ductuum obſidentibus, dummodo effluxum liberum permittant, nec meatum omnino obſtruant: ſi vero loco ſuo expulſi hi lapides in ductibus obhæreſcant, non ſecus ac illi, qui e renibus in vreteres, aut e veſica in vrethram progrediuntur, magnorum malorum auctores exiſtunt. Nam non ſolum grauium & ſatis anxiorum dolorum matres ſunt, verum etiam illa ipſa tormentorum diritate immanes ſæpe vomitus & ſingultus concitant, ſatis certo indicio, quod ſpaſmorum ad vicinos paris vagi, vt & diaphragmatis, neruos facta fuerit propagatio. Idem vero hic fit, quod etiam in vreteribus vſu venit, vt anguſtiis incluſus lapis quantitate ſuperincumbentis humoris, quo ductuum diametri diducuntur & ampliantur, propelli debeat: quare in illis, qui ſæpius talem affectum experti ſunt, ampliſſimi deprehenduntur. Atque dum hoc fit, enaſci poteſt ductus cyſtici, aut etiam communis, mutuus ingreſſus, ſeu intusſuſceptio, qualem JOBVS a MEEKREN a ſe viſum deſcribit & depictum ſiſtit: quod genus vitii quamdiu durat, nouum progreſſus & effluxus impedimentum præbet: de quo tamen, vtpote rariſſimo, plura non dico. Fieri autem non poteſt, quin ſub illa ductuum obſtructione, præſertim tunc, quando, inteſtino vicinior, illa in

C 2 parte

parte hæret calculus, quæ ductus communis vocatur, bilis effluxu omnino prohibita, illa ad ſanguinem regurgitet, ſicque icterum faciat, eo fere modo, quem §. præcedente indicauimus: ſcilicet vt ſpaſmorum vehementia tunicam capſulæ Gliſſonianæ nerueam arctius conſtringat, ſicque ſecretionem ſuſpendat. Adducendis autem exemplis calculorum felleorum in ictericis inuentorum, nihil opus eſſe puto, quippe quorum amplus numerus apud laudatum BONETVM facile ſe obuium dabit: poſt cuius meſſem ſpicilegium facturus, legat D. D. BEZOLDI diſſertationem *de cholelitho Argentorati 1725.* habitam.

§. XVII.

Sed & ſub difficili illo tranſitu calculorum accidere poteſt, vt latera ductus communis exulcerentur, & deinde concreſcant: vnde effluxus bilis in perpetuum auferri, homoque tandem in lethalem & immedicabilem hydropem aſciten incidere debet. Adfert eiusmodi caſum valde notabilem JAC. CAMENICENVS in epiſtola ad MATTHIOLVM p. 184. his verbis: *ille meatus, qui ex folliculo fellis in inteſtinum deſinebat, lapide obſtructus erat: hunc quum exemiſſemus, nihilo magis tamen effluxit: coaluerat enim foramen illud deſuetudine bilem ad inteſtina mittendi.* Sed & fieri ex eadem ratione poſſunt in meatu veſicæ felleæ carunculæ, ſeu carneæ excreſcentiæ, quas, tamquam inſanabilis icteri cauſam, ex NICOLO adducit BONETVS *l. c. p. 327.* Denique inter impedimenta maxima deſcenſuræ & effluxuræ bilis referri meretur mala ductus conformatio, qualem CABROLIVS apud BONETVM *c. l.* viſam refert. *Reperimus*, inquit, *porum cholidochum immani magnitudine ad hepar, ad inteſtinum vero meatu capillari: vnde*

bilis,

bilis, præcluſo tranſitu. iecur repetebat, ac inde per cauam in vniuerſum ſe corpus effundebat. Sed maiorem admirationem facit, quod RHODIVS vidiſſe ſe teſtatur in puellæ ictericæ cadauere, præter veſicam felleam, eiusque meatum in duodenum inteſtinum, bonam meſenterii partem fuiſſe plane oſſeam. Hæ quidem præternaturales conſtitutiones quando inualuerunt, motum bilis conſpicue lædunt: ſed vix oriri eas potuiſſe credo, niſi craſis eiusdem ante corrupta viam ipſis ſtrauiſſet & præparaſſet.

§. XVIII.

Progredimur nunc ad recenſendas alias icteri cauſas, in defunctorum cadaueribus repertas, de quibus obſcurius eſt vtrum ad bilis motum vitiatum, an vero ad craſin perditam, potiori iure referri debeant. Huiusmodi eſt, quod laudatus CAMENICENVS vidit, hepatis venas in parte eius caua, priusquam in communem illum caudicem portæ deſinunt, omnes obſtructas lapillis eas diſtendentibus, foris nigris, intus flauentibus. Hos in loco tali, niſi fallor, nemo ante illum obſeruauit. Neque tamen dubium eſſe poteſt, quod ab eodem bilis vitio enati ſint, a quo illi naſcuntur, qui in cyſtide ipſa obueniunt: quodque ſemel enati, ibique ſubſiſtentes, ſanguini venæ portæ ad hepar confluxuro impedimentum obiiciant. Atque eodem refero, quod de glandulis arteriæ hepaticæ & fellis ductui ad inteſtina tendenti adiacentibus, apud BONETVM *pag. 326.* legitur, quarum mole & tumore ita comprimebatur, vt vix aliquo conatu inſtrumentis tenuiſſimis eſſet tranſitus. Motum bilis ab hac cauſa fuiſſe vitiatum dubio caret: ſed & illud mihi indubium videtur, quod tumor ille glandularum ſupponat prægreſſum

C 3 lym-

lymphæ ab hepate refluæ vitium: quale a bilis craſi corrupta forte non iniuria deducitur.

§. XIX.

Quæ de icteri cauſis hactenus allata ſunt, ita mihi videntur omnem eius pathologiam complecti, vt nihil habeam, quod addi debere exiſtimem: niſi forte quod de ictero nigro nondum ſeorſim egi. Quam veteres docuerunt melancholiam, huius morbi fontem, eam me non reperire profiteor. Proinde tamen lienis viſcus in partem culpæ hic venire haud negauerim, ſi illud crebro ac diuturno infarctu labefactatum, aut plane ſcirrhoſum factum, officium ſuum in ſanguine ad bilis faciliorem ſecretionem præparando non ſatis exſequitur. De reliquo χρονικώτερος hic morbus flauo obſeruatur, nec facile primitiuus obuenit: ſatis certo indicio, quod magis a bilis corrupta craſi, quam vitiato motu, oriatur. Quumque bilis ſubinde, immo ſatis frequenter in ſenibus, talis obueniat, quæ craſſas, inſtar atramenti nigras, fæces ſecum ducit: vnde omnino nigri lapides, aut valde fuſci, concreſcunt: facile intelligitur fieri non poſſe, quin fuſcus color ſuperficiem inficiat, ſi talis bilis, ſiue ſpaſmo capſulæ Gliſſonianæ, ſiue regurgitatione a præuia obſtructione ductuum biliariorum, in humorum maſſa obuerſetur.

§. XX.

Ictero diuturniori tandem manifeſtiſſime coniuncta cachexia, ſeu partium ſolidarum vitium, atoniæ illarum & flacciditati potiſſimum inhærens, in omni quidem ictero chronico, ſed illa potiſſimum, qui nigredinem diu prætulit, ſpeciatim hoc efficit, vt cutis poruli conniueant; vnde in talibus ægrotis transſpiratio minima, ſudor fere nullus,

-lus, obſeruatur: quod ſordium coaceruationi nimium quantum inſeruit. Hinc patet ratio cur parum ſudent tales ægroti & cur potius omnes ſordes ad veſicam conuertantur: quippe notum eſt quod ſuperficies cutis & renum viſcus, vt & aluus, mutuas rationes habeant, ita vt in altero auctior facta excretio, alteri manifeſte detrahat. Etiam pruritus moleſti cauſſa facile hinc cognoſcitur: ſubſiſtunt enim halituoſæ & ſalinæ impuritates plurimæ ſub cute, ibique coaceruatæ hærent: hinc nonnullis vitiligines oriuntur: de quibus voluulum arquatum Hippocratis aliqui exponunt. Vidimus etiam iuuenem generoſum, qui cum priſtina ſanitate in gratiam redeundi hoc initium habebat, quod paſſim in toto corpore, ſed præcipue in artubus inferioribus, exoriebatur exanthematum genus inſtar purpuræ miliaris, quod cum multo rubore & ardore prorumpebat. Mox puſtulæ, ſeroſa flaua humiditate turgentes, crebræ interponebantur; quæ, vno alteroque die transacto, ſponte exſiccabantur, & ſqamarum inſtar defluebant.

§. XXI.

Diſceſſuris iam a pathologica morbi huius conſideratione occurrunt tandem venena, quæ inter celeres icteri cauſas, tam a veteribus, quam recentioribus ſcriptoribus, recenſentur. Sic GALENVS auctor eſt, cuidam a vipera morſo, quum vitæ periculum adhibitis medicinis euaſiſſet, arquatum remanſiſſe: alii ſimilia exempla morſorum a cane rabido, aut ab aranea ictorum, annotarunt. Nec deſunt obſeruationes, quæ confirmant venena deglutita, immo ſaltem maſticata, hunc morbum induxiſſe. Fieri autem non poteſt, vt idem feratur iudicium de tam variis vene-

venenis, iisque vel ventriculo illatis, vel humoribus im-mediate infuſis. Quæ quidem pota aut deuorata ſunt venena cauſticæ & ſepticæ indolis, non aliter agunt, quam ſpaſmo, primum quidem in ventriculo ipſo concitato & deinde ad hepar propagato: quare non alia cauſarum deductione hic opus eſt. Sic homines iſti ignobiles, qui ſe a circumforaneis mercede conducendos ad arſenicum deuorandum commodant, quando altero die in ſcenam redeunt luridi & liuidi apparent. Qui vero alia venena, veteribus frigida dicta, aſſumſerunt, quæ noxam non tam in ventriculo primum exſerunt, quam illico ad humorum maſſam transmittunt, & curſum eius liberumque progreſſum intercipiunt, potius cæruleum ſaturatum aut nigrum cuti ſuffundunt colorem: vt nuperrimo exemplo, in *Commercio litterario phyſico-medico Ann. I. Specim. XLVII. pag. 372.* relato, comprobatur. Ex quo illud ſaltem apparet, quod generalis accuſatio venenorum aliquid ſecum ferat incommodum. In illis autem, qui poſt ictum aut morſum venatum in hunc morbum incurrerunt, pathologico ſcrutinio obſtat non ſolum paucitas obſeruationum plena circumſtantiarum recenſione gaudentium: verum, quod maximum eſt, defectus certitudinis de perpetuo icteri euentu poſt eiusmodi ictum aut morſum acceptum.

§. XXII.

Quæ ad prognoſin icteri pertinent, ea fere iam omnia vel interſeruimus, vel ex dictis facile conſequuntur. Si ſoli ſpaſmodicæ ſtricturæ innititur, ea ſublata facili opera curabitur. Si vero viſcerum induratio, ſcirrhi, abſceſſus, & malæ conformationis vitia ſubſint, difficilior & tardior medela erit: ſæpe etiam nihil vel optima medela

efficiet.

efficiet. Si lapides ductibus biliariis impacti hærent: nihil efficietur directa medicatione, niſi illi prius ad inteſtinum duodenum propulſi ſint. Pro gradu etiam corruptionis humorum vitalium coniunctæ minori vel maiori, curatio vel tarda erit, vel celerem ſucceſſum nanciſcetur. Si maxima hæc ſit, & cum viſcerum inſigni & inemendabili corruptione coniuncta, res fere ad hydropem ſpectat, & certa morte finem conſequetur. Si euacuationum naturalium ſuppreſſioni iunctus ſit icterus, emendato hoc vitio facilior erit medela. Quando in icteri nigri curatione color virideſcit, & ex viriditate ad citrinum ſenſim mutatur, optimum hoc eſt ſignum ſperatæ conualeſcentiæ. Qui ſemel iterumque ab hoc morbo liberati identidem in illum recidunt, habent cur ſuæ valetudini metuant: & vix illi immunes erunt a calculoſis concretis felleæ cyſtidis cenſendi: quibus an mederi in ſolidum aliquis poſſit, valde mihi dubium videtur.

§. XXIII.

Curationem icteri aggreſſurus vel recens & ſubito enatum morbum præ manibus habet, vel iam inueteratum & profunde radicatum. In recenti malo primaria indicatio eſt, vt ſpaſmodica ſtrictura capſulæ Gliſſonianæ, vicinarumque partium, quam celerrime & tutiſſime fieri poteſt, reſoluatur, ſicque bilis tam ſecretio, tantiſper ſuſpenſa, quam effluxus, libertati naturali reſtituatur. Hoc vero exſequuturus medicus, ægrotum ſuum conſiderans, facile aſſequetur quo gradu ſpaſmi adhuc ſæuiant. Si cardialgia & vomendi conatus adſunt, medicinæ emeticæ oleum camino addent: neque multo minus nocebunt purgantia. Tutius aget qui anodinis & paregoricis ex-

 ternis

ternis pugnabit, vt pulte ex fegopyro aut auena decorticata, cum floribus chamæmeli cocta, & croco conſperſa: quæ linteis inuoluta ventriculi regioni tepida imponatur, identidem, quando refrigeſcit, renouanda. Si calidum hoc cataplaſma ægroto moleſtum videatur, emplaſtrum de hyoſcyamo vel cicuta miſceatur cum ſaponato, addito tantillo emplaſtri de ammoniaco, eique vel pulueris cumini, vel olei eiusdem, modicum addatur, idque corio molli inductum hypochondriis imponatur. Interne dentur potiunculæ ex aquis diapnoicis & ſedatiuis, quibus laudani liquidi Sydenhami refracta doſis inſtilletur. Quamprimum conquieuerunt vomitorii motus, huiusmodi mixtura nihil amplius opus eſt: ſed emplaſtrum ſecure continuatur. Nec operam ludet, qui inter initia enematibus paregoricis pugnabit, quarum magna eſt in ſuperiorum canalis alimenti partium cruciatibus ſedandis efficacia, etſi non niſi inferioribus infunduntur. Sedatiuo etiam effectu agit, quod SYLVIVS tantopere prædicat, lac bubulum cum cannabis ſemine decoctum & expreſſum: illud enim ſemen ſulphure quodam vaporoſo, magis etiam quam papauer, fœtum eſt. Si lac ob aliquas cauſas diſplicet, ſola aqua ad emulſionem ex decocto ſemine parandam ſufficiet.

§. XXIV.

Altera indicatio eſt, vt cachexiæ incipienti obicem ponat, iam vero præſentem emendare ſtudeat, procurato chyli laudabilis prouentu. Huic ſatis fiet per blanda remedia abſterſiua & laxantia, quibus primarum viarum mucus incidatur & deinde educatur. Præcipue laudabile hic eſt rhabarbarum, ſale quodam medio roboratum: aut eius

eius tinctura menſtruo aqueo, addito lixiuo ſale, extracta, quæ in quibusdam officinis anima rhabarbari vocatur. Antiquum remedium, ſed a SYLVIO demum celebre redditum, eſt ſapo: quem vel ſub forma pilularum maiorum deglutire; vel lacte calido ſolutum & ſaccharo edulcoratum præbere licet, non parce, ſed vt intra nycthemerum vncia integra, aut non multo minus, adſumatur. Qui ſaponi venali non fidit, ipſe coquendum ex puro ſale tartari & oleo oliuarum, quin amygdalarum, curet. Si hoc nondum ſatisfaciat, bilisque influxum adhuc deſiderari cognoſcamus, chylificationem promouere licebit vitello oui molliſſime cocti vno vel altero in fine prandii ſorpto. Quo vero maiorem ægroto fiduciam faciamus, & contemtum rei quotidianæ tollamus, pauxillum florum cheiri in puluerem redactorum ſimul ſorbere præcipiemus: vnde mixtura emergit bili ſic ſatis analoga, & experientiæ ſuffragio multo commendata. Horum rite continuato vſu operæ pretium facturum eſſe medicum prorſus confido: vtique ſi diætæ rectæ accedat ſemper neceſſarium ſubſidium. Quantum proficere licuerit vrina potiſſimum docebit ab intenſa flauedine ſenſim remittens, vt & externi habitus emendatior adſpectus. Si vero tardius hæc voto reſpondeant, ad tonum fibrarum relaxatum excitandum & inſtaurandum aliqua porrigenda ſunt. Laudant alii hoc ſcopo martialia: ſed Excell. D. D. ALEX. CAMERARIVS plurimum celebrat corticem Peruuianum, quem fere ſemper cum caſcarilla, nitro aut ſalibus digeſtiuis miſcet: quem imitaturus legat diſſertationem *de vſu corticis a febre ad icterum extenſo*, ante biennium ſcriptam. Et quamquam ipſemet experiendi hanc methodum occaſio-

nem nondum habui: ab expertis tamen fide digniſſimis viris cognoui, quod omnino bene ſe gerat hæc medicatio.

§. XXV.

Quando calculi a veſica fellea expulſi in ductibus hærent, eadem fere omnia facienda ſunt, quæ §. XXIII. indicauimus. Qui minus faſtidioſi ſunt, ab infuſo hippenterorum cum vino albo facto, & ſaccharo condito præſentem opem ferent: qui vero per os aſſumere nollent, enema hinc paratum inuenient probatiſſimum. Spectatæ etiam vtilitatis eſt ſpiritus anodinus Excell. HOFFMANNI, itemque ſpiritus nitri dulcis. Exterius veſicæ bubulæ decoctis carminatiuis repletæ imponantur.

§. XXVI.

Craſi autem bilis emendandæ extra paroxyſmum ſtudendum eſt. Remouendus eſt vſus, aut potius abuſus, humorum ſpirituoſorum: quibus nihil eſſe poteſt nocentius homini, qui huic iam vitio obnoxius eſt. Potus dilutus ſufficiens commendari debet. Serum lactis, vt & thermarum atque acidularum prouidus vſus, inſigniſſimum fructum hic ſpondent. Ab animi affectibus vehementioribus, iracundia, mœrore, inuidia, quantum fieri poteſt longiſſime remoueantur ægri, & de reliquo rerum non naturalium vſu ita inſtruantur a prudente medico, ne quid œconomia vitalis detrimenti capiat

F I N I S.

EGRE-

EGREGIO
AC PRÆCLARE DOCTO
DNO. CANDIDATO
FRIDERICVS HOFFMANNVS.

SIcut ad omnes diſciplinas recte & cum fructu percipiendas, ita etiam ad medicam, ejusque præcepta ſalutaria rite haurienda, tribus requiſitis, ingenio videlicet, doctrina & induſtria ſ. exercitatione, opus eſſe, conſtans ſemper doctorum fuit ſententia. Neque enim feliciter atque cum laude quispiam ſuas peragit partes: ad quas non eum natura ante finxerit atque formarit. Hinc non tantum oratores, poëtæ & artifices, ſed & philoſophi & medici naſcuntur, atque interno quodam impetu & ardore ad has arripiendas diſciplinas feruntur; ſed uti agri cultura & majorem perfectionem & fœcunditatem accipiunt: ita etiam ingeniorum vis fideli inſtitutione ſolidaque doctrina augeſcit, atque in melius provehitur. Cui ſi demum aſſidua induſtria & indefeſſus labor atque exercitatio acceſſerit, perfectum quid, quod ad uſum & bonum publicum proficere poſſit, in-

de

de evadit. Qua propter non poſſum quin hoc nomine Tibi, Clariſſime Candidate, *gratuler. Divini enim Numinis benignitate naturam ad ſtudium medicum aptam nactus es, quam egregiis & ſolidis ac frugiferis Doctorum celeberrimorum in Jenenſi & hac Academia præceptis eximie perfeciſti atque excoluiſti. Acceſſit etiam indefeſſus labor atque induſtria, quam ego in collegio privatiſſimo, cui interfuiſti, probe obſervavi, qua quæ tam in theoria, quam ipſa praxi, utilia percepiſti, in ſuccum & ſanguinem convertere anniſus es. Quocirca ex hiſce omnibus non poſſum non multa fauſta, proſpera & ad uſum proficua, bono publico de te polliceri atque ominari. Quæ ut benigniſſimum numen largo fœnore tibi concedat, omnique benedictionum genere tuos labores beare, atque ſecundos & fœcundos in praxi ſucceſſus velit elargiri, ex toto pectore precor.*